

Temaredaktørens forord

Martin Jes Iversen, lektor, Center for Virksomhedshistorie,
Copenhagen Business School, mji.mpp@cbs.dk

Da Danmark blev global: Erhvervshistoriske perspektiver

Danmark hører til gruppen af små åbne europæiske økonomier, hvis konkurrencedygtighed bygger på særlige, historisk forankrede kompetencer (Katzenstein, 1985). De små landes begrænsede hjemmemarkeder har tilskyndet et intensivt samarbejde mellem virksomheder, stater og organisationer samt et tidligt internationalt udsyn. Et af erhvervshistoriens interessante paradokser har således udfoldet sig siden begyndelsen af 1990'erne. På den ene side blev det danske samfund hastigt integreret økonomisk, kulturelt og politisk med omverdenen. Verden var blevet flad. Tid- og rumdimensionerne forandrede sig (Friedman, 2005). Et redaktionelt nys i Viby Jylland uden for Århus kunne i den integrerede verden medføre en religiøs lungebetændelse i Mellemøsten. Samtidig med den stigende kompleksitet og globalisering blev værdiskabelsen i dansk erhvervsliv koncentreret, således at færre virksomheder bidrog til en stigende andel af landets internationale relationer. De bare 168 danske virksomheder med over 1.000 ansatte bidrog i 2015 med over 50 pct. af landets samlede eksport. Som i fortidens købstæder blev det meningsfyldt at tale om bryggeriet (Carlsberg), mejeriet (Arla Foods), slagteriet (Danish Crown), rederiet (Mærsk Line) og lægemiddelproducenten

(Novo Nordisk). Inden for nøglesektorer var det således enkelte virksomheder, som bidrog med op til eller over 50 pct. af branchens totale værdiskabelse (Iversen, 2008).

Det var kendetegnende for de nævnte globaliserede storkoncerner, at de alle havde dybe historiske rødder. Dette temanummer af tidskriftet *Økonomi & Politik* tager udgangspunkt i erhvervshistorisk forskning i den danske globalisering. Bidragene analyserer dansk erhvervslivs internationale udvikling med et særligt fokus på personer, virksomhederne og institutionerne samt de særlige omstændigheder – ude såvel som hjemme – der banebød vejen for succes og fiasko, fremgang og skuffelse. Begrebet globalisering bliver brugt i mange sammenhænge og betydninger – også historisk. Geoffrey Jones fra Harvard Business School har foreslået en opdeling mellem »the first global economy« fra 1880 til 1929, derpå »disintegration« fra 1930 til 1979 og endelig »the new global economy« efter 1979 (Jones, 1995). Der er to overordnede problemer ved denne kronologi. For det første er det tvivlsomt, om perioden fra 1880 til 1929 kan karakteriseres som den første globale økonomi, og for det andet var der stadigvæk et højt – og stigende – niveau af international handel fra 1950 til 1970. Såvel »first global economy« som »disintegration« er på mange

måder misvisende for den moderne periodes økonomiske integration.

I dette nummer af *Økonomi & Politik* tager vi i stedet udgangspunkt i Immanuel Wallersteins bredere definition af globalisering, som en økonomisk integrationsproces, der i store træk har fundet sted siden de europæiske kolonimagter opstod i 1500- og 1600-tallet. (Wallerstein, 2000). Når globalisering bliver forstået som en større økonomisk, politisk og kulturel integration af verden kan den ikke længere forstås som en eller flere faser, men snarere en proces, der har fundet sted over flere århundrede. Ikke en lineær proces men en overordnet bevægelse, som skærper vores opmærksomhed på historiens verdensomspændende integration, dens udvikling og erosion, intensitet og konsekvenser (Ostenhammel og Petersson, 2003: 26-7). Tre nøglebegreber er således globalisering, international og transnational. Det første begreb henviser til en lang integrationsepoke fra 1600-tallet til i dag. Globalisering er så at sige scenetæppet for de danske virksomheders internationale og transnationale aktiviteter. Internationalisering er de økonomiske aktørers udveksling af varer, tjenester, kapital og arbejdskraft på tværs af grænser. Transnationale processer er derimod planlægning og organisering af økonomiske aktiviteter på tværs af lande under hensyntagen til fælles mål og strategier (Bartlett og Ghoshal, 1989)

Temanummeret indledes med professor *Per Bojes* opgør med den dominerende landbrugsfortælling om Danmarks vej til velstand. Boje påpeger betydningen af den tidlige industrialisering under enevælden samt opbygningen af handels- og fremstillingskompetencer i byerne i 1800-tallet. Derpå følger museumsinspektør *Benjamin Asmussens* artikel om Det Danske Asiatiske Kompagni i 1700- og 1800-tallet, med fokus på de betydelige internationale bidrag ved dannelsen af den første moderne og globale merkantile klasse i Danmark i og

omkring det store kompagni. Adjunkt *Anders Ravn Sørensen* tager denne tråd op med sit bidrag om Foreningen til Unge Handelsmænds Uddannelse (FUHU), som i 1917 bidrog til oprettelsen af Handelshøjskolen i København og dermed til en professionalisering og internationalisering af den danske handelsstand. Professor *Jeppe Nevers* analyserer derpå Industrirådets tidlige selvforståelse med særligt fokus på de internationale markeder. De følgende to artikler tager afsæt i den maritime sektor, som per definition har arbejdet på tværs af nationale skel og interesser. Lektor *Henrik Sornn-Friese* analyserer Maersk Lines internationale aktiviteter, herunder opbygningen af egne udenlandske filialer i 1970'erne og 1980'erne, hvorefter lektor *Rene Taudahl Poulsen* og lektor *Thomas Roslyng Olesen* undersøger transformationen af de danske værfter efter nedlæggelsen af den traditionelle skibsbygning. Endelig runder lektor *Martin Jes Iversen* af med et konkluderende kapitel, der tegner et overordnet billede af de markedsvilkår som har været gældende for danske virksomheder gennem globaliseringens lange historie. En stor tak til lektor Camilla Sløk for indsigtfulde kommentarer samt tilrettelæggelsen af et todages forfatterseminar på Magleåsen Kursuscenter i januar 2017 samt til professor Martin Marcussen for opfordringen til at udfolde dette tema.

Litteratur

- Bartlett, Christopher A. og Sumantra Ghoshal (1998), *Managing Across Borders: The Transnational Solution*, Boston: Harvard Business School Press.
- Friedman, Thomas L. (2005), *The World is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*, New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Katzenstein, Peter (1985), *Small States in World Markets – Industrial Policy in Europe*, Cornell: Cornell University Press.
- Ostenhammel, Jürgen og Niels P. Petersson (2003), *Globalization – a short history*, Princeton: Princeton University Press
- Wallerstein, Immanuel (2000), *The Essential Wallerstein*, New York: New Press.